

PRIMERJAVA PRIROČNIKOV SLOVENSKEGA JEZIKA ZA ITALIJANE V ZADNJIH DVAJSETIH LETIH

Maria Bidovec Sinkovič
Università di Udine, Videm

UDK 371.671:811.163.6'243(=131.1)"199/201"

Prispevek primerja tri slovnične priročnike slovenščine za Italijane, napisane v italijanščini in objavljene v zadnjih dvajsetih letih. Kratka razprava se osredotoča na različna izhodišča posameznih avtorjev pri predstavljanju snovi.

slovenska slovnica, didaktika slovenščine kot tujega jezika, medkulturni odnosi, slovensko-italijanski odnosi, didaktika slovenščine v Italiji

The contribution compares three manuals of Slovene grammar written in Italian and published in the last twenty years. It focuses in particular on the different perspectives used by individual authors in presenting their material.

Slovene grammar, teaching of Slovene as a foreign language, intercultural relations, Slovene-Italian relations, teaching of Slovene in Italy

Uvod

Povod za izbor teme je predpostavka, da so v Sloveniji učbeniki slovenskega jezika za Italijane, napisani v italijanščini, strokovni javnosti razmeroma malo poznani. V želji, da bi glede na prostorsko omejenost prispevka in obširnost področja vsaj bežno zapolnili to vrzel, se bom uvodoma omejila na nekaj splošnih ugotovitev o treh slovničnih priročnikih, nato pa ob izbranih primerih skušala ponazoriti različne pristope avtorjev. Moj prispevek bo večinoma deskriptiven.

V podrobnejši pregled so zajeta samo dela v knjižni obliki, ki so izpolnila sledeče kriterije:

- doživela so (novo) izdajo v zadnjih dvajsetih letih, tudi če so bila prvič objavljena veliko prej;¹
- napisana so v italijanščini;
- predstavljajo sistem slovenskega jezika v celoti, ne glede na to, ali so samo slovnični priročniki ali pa vsebujejo tudi jezikovne vaje.

¹ To velja za učbenik Antona Kacina iz leta 1972, ki je sicer v zadnjih desetletjih ostal v glavnem nespremenjen (tudi zadnja izdaja iz leta 1998 je bolj ponatis kot dejansko nova izdaja), ga pa glede na kar 10 izdaj oz. ponatisov (še vedno ga je mogoče najti v marsikateri italijanski javni knjižnici; prim. italijanski OPAC: <http://www.sbn.it/opacsbn/opac/iccu/base.jsp;jsessionid=6C323E9901EE659ABB2314BDBAD54D7F>) nikakor ne moremo zaobiti. Sicer pa se ta kratki prispevek seveda ne spušča v zgodovino starejših slovenskih učbenikov za Italijane. Za tak pregled glej Jevnikar 1972, Tallone 1996.

Na ta način odpade veliko gradiva, specifičnega za italijanske govorce, ki bi si prav tako zaslužilo pozornost, vendar ga tu žal ne moremo upoštevati.² Predmet te krajše predstavitev so torej tri publikacije:

- Anton Kacin, 1998: *Grammatica della lingua slovena*. Gorizia/Gorica.
- Giovanni Tallone, 2004: *Lingua slovena. Grammatica di base*. Udine.
- Rada Lečič, 2009: *Fondamenti della lingua slovena. Manuale di grammatica*. Trieste/Trst.

Med tremi objavami, ki so vse nastale na italijanskem ozemlju, dve v zamejstvu (v Gorici oz. Trstu), ena pa v njegovi neposredni bližini, v Vidmu, lahko opazimo kar nekaj pomembnih razlik. Prva je ta, da sta Kacinov (1998) in Tallonejev (2004) slovenski jezikovni priročnik za tujce napisana direktno v italijanščini, medtem ko gre pri novejšem delu avtorice R. Lečič (2009b) za prevod slovenskega izvornika, nastalega v Sloveniji v istem letu.³ Prav tako ne gre zanemariti pragmatično-didaktičnega vidika, ki Kacina ločuje v tem, da je njegova publikacija tudi tečaj slovenskega jezika, zaradi česar vzporedno razvija več slovničnih tem, ob razlagah pa podaja tudi učno gradivo, to je besedila in vaje, medtem ko sta deli ostali dveh avtorjev zgolj opisni.

Drugo pomembno dejstvo je to, da sta Kacin in R. Lečič materna govorca slovenščine oz. dvojezična, medtem ko se Tallone lahko ponaša z odliko, da je po točno sto letih prvi avtor slovnice slovenskega jezika, ki je Italijan po narodnosti in jeziku.⁴

Zaradi omejenosti prostora ne bom podajala podrobnejših informacij o avtorjih; naj povem le to, da imajo vsi trije izkušnje s poučevanjem jezikov, največ nekdanji srednješolski učitelj in ravnatelj Anton Kacin (1901–1984), ki je pred obravnavanim delom objavil več učbenikov, večinoma za zamejske šole s slovenskim učnim jezikom (prim. Jevnikar 1972). Nekoliko manj se je z didaktiko sicer ukvarjal *outsider* Tallone (1927), po poklicu zdravnik in dober poznavalec slovanske filologije, ki pa je poučeval ruščino in med drugim sodeloval tudi s Sergijem Šlencem pri *Velikem slovensko-italijanskem slovarju* (Šlenc 2006: V). Veliko izkušenj, zlasti kot lektorica v tujini, ima Rada Lečič, ki je po izobrazbi slovenistka in italijanistka.⁵

Imamo torej opravka s tremi generacijsko zelo različnimi avtorji, ki prihajajo iz zelo različnih okolij, njihova dela so nastala v različnih okoliščinah in z različnimi nameni.

² Med avtorji, ki so v zadnjih letih objavili knjižno gradivo (razen slovarjev) o standardni slovenščini (tudi v italijanščini, naj po abecednem redu omenim avtorje: F. Antonini, M. Bidovec, J. Černe, D. Fabjan Bajc, A. Foraus, R. Lečič, Ž. Sagadin, G. Tallone, V. Vetrh. Novejša dvojezična knjiga R. Lečič *Slovenščina od A do Ž* (2013) v prispevku ni bila primerjalno upoštevana, ker ne obravnava slovenske slovnice v celoti, temveč izbor tem.

³ *Osnove slovenskega jezika. Slovnični priročnik*, Cerklje 2009.

⁴ Zadnje pred njim je namreč leta 1916 objavil M. Migliorini (prim. Jevnikar 1972: 9). Sicer pa se je več pripadnikov slovenske manjšine v Italiji (med drugim) posvečalo temu važnemu posredovalnemu delu, bodisi pred tem bodisi pozneje. Naj tu omenimo vsaj B. Guyona, čigar priročnik, na katerem je temeljil Migliorinijev, je izšel že leta 1902, in velikega posrednika slovenske kulture, duhovnika I. Trinka, ki je l. 1930 objavil slovenski učbenik za italijansko govoreče dijake, pri katerem je sodeloval sam A. Kacin (Jevnikar 1972: 8–11).

⁵ Prim. op. 2.

Kacinova knjiga je bila svojčas objavljena »zaradi povečanega stika med obema narodom na vseh področjih« (Jevnikar 1972: 14).⁶ Edini Neslovenec izmed treh avtorjev, Tallone, se je lotil pisanja takega dela »zaradi osebne zahteve« in si tako ustvaril »pripomoček za didaktiko in konzultacijo, narejen po meri [...], neke vrste jezikovnega svetovalca, ki je vedno pripravljen ponuditi zahtevani nasvet in/ali željeno rešitev« (Tallone 2004: 7).

R. Lečič je imela pri pisanju prvotne, slovenske različice svojega priročnika v mislih tudi ali celo predvsem slovenske matere govorce, tako da se šele s prevodom in ob delni prilagoditvi besedilo v italijanski izdaji izrecno preusmerja k italijanskemu uporabniku.⁷

Vsi trije učbeniki se – vsaj na prvi pogled – precej razlikujejo tudi po obsegu: najkrajša je knjiga R. Lečič, ki želi na svojih 148 straneh predstaviti snov »strnjeno in pregledno« (Lečič 2009b: 5), najdaljša je Kacinova (381 strani), skoraj natančno na sredini med obema pa se nahaja učbenik Talloneja (245 strani). V kolikor pa se pri vseh avtorjih omejimo le na samo teorijo – ki je edini sestavni del kompaktnega priročnika R. Lečič⁸ – se stanje temeljito spremeni: ko namreč iz Kacinove knjige odstranimo vse učno gradivo in slovensko-italijanski ter italijansko-slovenski slovar,⁹ nam ostane približno 130 strani. Tallonejeva slovnica sicer nima vaj, sistematični prikaz slovničnih tem pa se konča že na strani 165: od tu naprej se knjiga namreč nadaljuje s sezname vidskih parov, »težkih glagolov«, frazeologemov in podobno.¹⁰ Na koncu se torej izkaže, da je slovnični del najdaljši pri Talloneju, najkrajši pa pri Kacinu, s čimer postanejo razlike v obsegu treh priročnikov – 130, 145, 165 strani – v glavnem zanemarljive.

Zaradi preobsežnosti snovi se v nadaljevanju omejujem zgolj na nekaj izbranih primerov.

Glasoslovje

Kacin nazorno razlikuje med grafemi, *lettere*, in fonemi, *suoni*, (Kacin 1998: 14). Vendar pa področje nekoliko poenostavi, ko trdi, da v slovenščini vsaki črki ustreza en sam zvok, pri čemer opozori samo na tri izjeme, in sicer na samoglasnika *e* in *o*, ki sta lahko odprta ali zaprta,¹¹ ter soglasnik *l*. Zadnjemu posveča kar poldrugo stran, z obilo primerov, ne obravnava pa razlike med soglasnikom (aproksimantom) *j* in samoglasnikom *i*.¹² V nadaljnjem razvoju teme postane natančnejši,¹³ saj poleg teh treh

⁶ Ko ni drugače označeno, so prevodi iz italijanščine ali nemščine v slovenščino moji (M. B.). Avtorjeva hčerka M. Kacin pa je v uvodu k izdaji leta 1998 zapisala, da knjiga »sistemsko in nazorno obravnava oblikoslovno in skladenjsko strukturo slovenščine« (Kacin 1998: 13).

⁷ »Priročnik je namenjen vsem, ki si želijo nadgraditi ali obnoviti znanje materinščine, in tujcem, ki se želijo naučiti nekaj slovničnih osnov slovenskega knjižnega jezika« (Lečič 2009a: 5). V italijanskem prevodu se stavek sicer zrcalno glasi: »Priročnik je namenjen Italijanom, ob njih pa tudi Slovencem, ki živijo v Italiji v večjezičnem okolju« (Lečič 2009b: 5).

⁸ Z izjemo ponazoritvenega gradiva, ki tudi v tem priročniku spremlja teoretične razlage.

⁹ Slovarčku na koncu knjige je posvečenih 83 strani (285–367), drugih 33 zavzamejo rešitve vaj (251–283); sprotne vaje v posameznih lekcijah pa sestavljajo približno polovico preostalega dela.

¹⁰ Slovensko-italijanski seznam 600 glagolskih vidskih parov (167–181), podoben (razširjeni) seznam, z italijanskimi iztočnicami (182–203), seznam težkih, nejasnih ali nepravilnih glagolskih oblik (204–221), glagolskih družin (223–228), lažnih prijateljev ipd. (229–237) in končno seznam pregovorov (238–243).

grafemov/fonemov opozori še na polglasnik [ə] (Kacin 1998: 16) in grafeme/foneme oz. soglasniške sklope, ki jih v standardni italijanščini ni (poleg ž oz. šč). Upravičeno opozarja na sklope /s + zvočnik/ tipa *sl, sm, sn, sr, sv*, ki povzročajo tipične napake italijanskega govorca, da vse nezveneče [s] pred zvočniki spremeni v zveneče [z].¹⁴ Dokaj podrobno predstavi tudi razne izgovorjave digramov /lj/ in /nj/ (Kacin 1998: 19–20).

Sicer ni nobenega opozorila na /r/ in /v/, v drugi vaji ob koncu teoretičnega dela, ko predlaga vrsto težko izgovorljivih soglasniških sklopov, pa navede številne besede, ki vsebujejo enega ali drugega v »problematičnem« položaju, neredko celo oba hkrati. Prvih pet navedenih besed v tej vaji je npr. *brv, črn, črta, črtiti, črv* (Kacin 1998: 21).

Tallone glasoslovje razčleni na »Slovensko abecedo in izgovorjavo« ter »Pravopis« (Tallone 2004: 16–19 oz. 20–21). Poleg že pri Kacinu omenjenih tudi sam opozori (čeprav na hitro) na vprašanje v ob koncu besede ali pred soglasnikom in uvede razliko med mehкими in trdimi soglasniki. Tako razlikovanje je zelo pomembno pri učenju ruščine in drugih slovanskih jezikov, v zvezi s slovenščino pa se ga v učbenikih malokdo spomni, čeprav nikakor ni odvečno v zvezi z alternanco *o/e*. Primerjava z ruščino (ponekod tudi z drugimi, neslovanskimi jeziki) za razliko od obeh drugih avtorjev pri Talloneju ni redka.¹⁵ Poda tudi podrobnejšo klasifikacijo soglasnikov in opozori na vprašanje, ki ga ignorirajo skoraj vsi priročniki, in sicer izgovorjavo naglašenege /e/ pred /r/ kot [i] v večini inaic standardne slovenščine. Poudari razliko med zvenečimi in nezvenečimi soglasniki in opozori na prevoj soglasnikov tipa *k/č, g/ž, h/š* in druge. V kratkem poglavju o pravopisu poda nekaj temeljnih napotkov o delitvi besed na zloge in rabi velikih začetnic ter ločil, ob koncu pa navede nekaj pogosteje uporabljjenih kratic.

S sodobnim pristopom in ustreznim izrazjem¹⁶ se z glasoslovjem sooča priročnik R. Lečič, ki se uravnoreženo, čeprav seveda na kratko, dotakne večine »problematicnih primerov«: od alofonskih realizacij obeh grafemov /l/ in /v/ do grafično neoznačenega polglasnika [ə] pred /r/ in drugih. Kot soglasniška sklopa sta omenjena samo *lj/nj* in tudi tu je rečeno, da naj bi – z izjemo *l* in *v* – vsakemu soglasniškemu grafemu ustrezal en sam fonem. Precej podrobna je splošna razlaga o naglasu in naslonkah. Pravopisu avtorica posveča posebno poglavje, »Dodatek«, ki je v italijanski izdaji oz. različici veliko daljše: prve tri/štiri strani o uporabi velikih začetnic so skupne obema,

11 Na tem in drugih mestih pa dobimo vtis, da se Kacin sicer dobro zaveda, da je stanje bolj zapleteno – saj skoraj v isti sapi doda druge informacije, ki deloma nasprotujejo pravkar povedanemu, v tem primeru je recimo že na naslednji strani omenjen cirkumfleks (Kacin 1998: 16) – da jih pa morda izpusti v didaktične namene, da ne bi po nepotrebnem obremenjeval začetnika.

12 Italijanskim govorcem je večinoma težko razlikovati med obojim. V to pa se ne spušča nobeden od treh priročnikov.

13 Prim. op. 11.

14 Prim. v slovenščini /s + zveneči nezvočniki/, npr. v besedi »glasba«. Prim. Toporišič 1978: 10–12, 21–47; 1991: 72, 75, 78, 81–87. Posebej o t. i. sintagmatici fonemov gl. Toporišič 1991: 84–86.

15 Tallone 2004: 56, 69. Avtor pogosto navede tudi primerjave z nemščino, angleščino in latinščino (prim. Tallone 2004: 32, 77). Je tudi edini, ki opozarja na prednosti (delnega) medsebojnega sporazumevanja med slovanskimi jeziki (Tallone 2004: 8).

16 Žal je v sicer večinoma dobrem italijanskem prevodu prav v tem poglavju nekaj nepravilnosti.

posebej dodana za italijansko govoreče pa je izčrpna razlaga o ločilih (Lečič 2009a: 113–116; 2009b: 121–133).

Oblikoslovje in skladnja

Daleč najboljše del vseh treh priročnikov je seveda oblikoslovje.

Kacin bežno omeni nekaj skladenjskih vprašanj šele v zadnjem poglavju, pri čemer sicer zelo nazorno opozarja na različnost med slovenščino in italijanščino glede sosledice časov (Kacin 1998: 244). Takoj zatem, na slabih dveh straneh (prav tam: 245–246), posvečenim veznikom, poda še nekaj razlag o podredno oz. priredno zloženih povedih (*proposizioni coordinate/subordinate*).

Podobno ravna Tallone, ki podaja nekaj skladenjskih tem proti koncu sistematičnega dela priročnika. Tudi pri njem je izpostavljena *consecutio temporum* (Tallone 2004: 145), razlaga o priredju oz. podredju je obravnavana pri veznikih. Nazoren in bogat s primeri je tudi njegov kontrastivni prikaz besednega reda (prav tam: 150–157).

Bolj sistematično in podrobno se s skladnjo ukvarja R. Lečič, ki temu posveča zadnje, razmeroma obširno poglavje (Lečič 2009b: 99–120). Več kot 20 strani dolga razprava je zelo razčlenjena, čeprav tu pa tam ne povsem pregledna, tudi zaradi razhajanj med slovenskim in italijanskim sistemom, ki nista vedno zlahka primerljiva, kar se odraža tudi v terminologiji in ponekod otežuje prevod. Posebno izčrpna je obravnava zloženih povedi in besednega reda.

V zvezi z oblikoslovjem se omejujem le na nekaj primerov.

V vseh priročnikih (upravičeno) zavzemajo največ prostora pregibne besedne vrste, posebno sklanjatve samostalnikov, zaimkov in pridevnikov, ki govorcem analitičnih jezikov – poleg glagola v celoti – povzročajo nemalo težav.

Prva večja razlika med Kacinom in Tallonejem na eni strani ter R. Lečič na drugi je v tem, da povzame zadnja samostalniške sklanjatve po Toporišiču oz. po *Pravopisu* 2001,¹⁷ medtem ko se Kacin (iz očitnih razlogov) in Tallone (po zavedni odločitvi) opirata na tradicionalno razvrstitev v štiri sklanjatve.¹⁸

Drugo zanimivo vprašanje, ki zadeva izrazje, hkrati pa seže v sámo bistvo obeh slovničnih sistemov, se pojavi v zvezi s pojmom »zaimek«. Besedna vrsta, ki v slovenščini nosi to ime, ustreza namreč dvema italijanskima, saj italijanski »*pronome*« nadomešča le samostalnik, ne pa tudi pridevnika. Iz tega izhaja, da veljajo številne besedne vrste, ki se v slovenskem slovničnem sistemu obravnavajo kot zaimki, v italijanskem za pridevnike. Vsi trije priročniki sledijo slovenski terminologiji (Kacin 1998: 84; Tallone 2004: 70–78; Lečič 2009b: 58–64). Kacin te odločitve ne problematizira; Tallone na kratko opozori na razliko med obema sistemoma (Tallone 2004: 70), R. Lečič pa poda dokaj izčrpno razlago v posebni opombi k prevodu (Lečič 2009b: 134, op. 2).

¹⁷ Toporišič 1991: 213–236; 2001: 87–96. V »preglednici najpogostejših sklanjatev« (Lečič 2009b: 37–38) pa tudi ta avtorica navede »klasične« štiri slovenske sklanjatve.

¹⁸ Tallone, ki na koncu navaja obsežno literaturo, večinoma tudi sicer sledi slovnici Bajca, Kolariča in Rupla iz 1964 (Tallone 2004: 100). Vzorca osmih oz. dvanajstih sklanjatev se sicer ne držijo niti druge slovnice za Neslovence, objavljene zunaj Slovenije (prim. Herrity 2000: 40–62; Jenko 2000: 19–29; Greenberg 2006: 28–35).

Usklajevanje slovenskega in italijanskega jezikovnega sistema se pri zaimkih še dodatno zakomplicira: besedna vrsta »pridevniških zaimkov«, katerih problematičnost za govorce neslovanskih jezikov se v didaktiki včasih nekoliko podcenjuje, je namreč v slovenščini izredno razčlenjena skupina, medtem ko ima italijanščina za to drugačne rešitve. Edino R. Lečič uporablja tu dosledno slovensko izrazje in navede zelo izčrpno in kompletno preglednico (Lečič 2009b: 59–60), povsem upravičeno pa občuti potrebo po dodatni razlagi v novi opombi.¹⁹

Seveda namenjajo vsi trije priročniki veliko pozornosti osrednji besedni vrsti, tj. glagolu. Kacin mu posveča preko 50 strani v zadnjem delu slovnice (Kacin 1998: 82–244), Tallone več kot 60 (Tallone 2004: 79–144), R. Lečič pa manj kot 20 (Lečič 2009b: 60–77). Tudi če se upošteva različnost v obsegu, ostaja sorazmerje precej drugačno: pri Kacinu in Talloneju skoraj enako, 38 % oz. 36 %, v knjigi R. Lečič pa je glagolu namenjenih samo 12 % celote. V kolikor pa v štetje vključimo še drugo gradivo, ki zadeva glagol (gl. op. 10), je treba pri Talloneju dodati najmanj 60 strani, torej še enkrat toliko (Tallone 2004: 167–228). Tako se po pričakovanjih pokaže, da zavzame najvažnejša in najtežja slovnična tema največ prostora v priročniku, ki se najbolj specifično obrača tujim govorcem, najmanj pa v tistem, ki predstavlja »slovensko gledišče«.

Žal na tem mestu ni dovolj prostora za kontrastivno obravnavo raznih vprašanj v zvezi z glagolom.²⁰ Naj vsaj bežno opozorim na razliko v obravnavanju glagolskega vida. Oba avtorja, ki izhajata iz slovensko govorečega okolja in sta se ukvarjala tudi z didaktiko za slovensko govoreče, posvečata temu ključnemu vprašanju sorazmerno malo prostora: Kacin sicer približno 13–14 strani (Kacin 1998: 191–243), ki pa so pretežno namenjene tvorjenju (pripone, predpone itn.) obeh glagolskih vidov, medtem ko so navodilom za njihovo rabo posvečene samo 3 strani (191, 242–243). R. Lečič se, kot zmeraj, tudi v okviru glagola uravnoteženo dotika vseh vprašanj, seveda tudi glagolskega vida (Lečič 2009b: 73–76), kjer se informacije o tvorjenju prepletajo s tistimi o uporabi. Opozori še na dvojice enosmernih/neenosmernih glagolov in stanje/rezultat (prav tam: 76). Tallone kot italijanski govorec pa je posebno občutljiv na glagolski vid, ki v romanskih jezikih kot slovnična kategorija ne obstaja (Tallone 2004: 95–100, 103–104). Avtor nudi bralcu veliko več ponazoritvenega gradiva kot sicer s primeri bogati Kacin. Zanimivo je med drugim sklicevanje na angleški *continuous tense* in italijanski gerundij, pa tudi leksikalizacija vida v italijanskem prevodu. Kot je bilo že omenjeno, avtor v dodatku poda tudi dva abecedna seznama glagolskih vidskih dvojic z italijanskim prevodom, najprej s slovenskimi (prav tam: 167–181), nato pa z italijanskimi (prav tam: 182–203) iztočnicami.

Sklep

Naj za zaključek najprej na kratko kontrastivno povzamem glavne karakteristike treh v prispevku obravnavanih učbenikov:

¹⁹ Razlaga je tudi tu izčrpna in nazorna (Lečič 2009b: 135, op. 10).

²⁰ Med drugim razporeditev po skupinah glede na končnico v nedoločniku in sedanjiku, pri čemer sledita Kacin in Tallone sistemu s šestimi, R. Lečič pa s petimi spregatvami.

Kacin 1998:

- slovnični priročnik in učbenik, slovnične teme prikazane v prepletanju med seboj;
- vsebuje vaje (branje in prevajanje iz slovenščine v italijanščino in obratno, z rešitvami);
- vsebuje slovarček;
- referenčna strokovna literatura pretežno Bajec, Kolarič, Rupel 1956/1964;
- posebno izčrpno obdelano: stopnjevanje pridevnika, klasifikacija glagolov;
- bibliografija ni navedena;
- »slovensko-italijanski« vidik.

Tallone 2004:

- slovnični priročnik, slovnične teme prikazane sistemsko;
- vsebuje preglednice, več tematskih glosarjev;
- referenčna strokovna literatura pretežno Bajec, Kolarič, Rupel 1956/1964;
- poudarek na prevajalskem in primerjalnem pristopu;
- posebno izčrpno obdelano: abecedno analitično kazalo, glagolski sistem, glosarji glagolov, frazeologija;
- obsežna bibliografija: skoraj 90 naslovov;
- »italijanski« vidik.

Lečič 2009b:

- slovnični priročnik, slovnične teme prikazane sistemsko in strokovno;
- vsebuje številne preglednice;
- referenčna strokovna literatura pretežno Toporišič oz. *Pravopis* 2001;
- strnjen in uravnotežen pregled glasoslovja, besedoslovja, oblikoslovja, skladnje in pravopisa;
- posebno izčrpno obdelano: natančne definicije obravnavanih predmetov, zaimki (zlasti pridevniški), skladnja, pravopis;
- izbrana strokovna bibliografija;
- »slovenski« vidik.

Namen prispevka je bil, da v glavnih obrisih predstavi nekaj aspektov obstoječih priročnikov slovenskega jezika za Italijane. Kljub razlikam med avtorji in nekaterim »pomanjkljivostim«, ki nastajajo zaradi narave samih jezikov, smo učitelji pri poučevanju slovenskega jezika nedvomno zadovoljni, da jih imamo na razpolago.

Ne nazadnje pa je bil namen tudi izpostaviti pomembnost tovrstnih jezikovnih priročnikov glede na morebitni ugovor, da za poučevanje slovenščine (ali kateregakoli jezika kot tujega jezika) ne potrebujemo učbenikov, ki bi bili napisani v jeziku učencev: čeprav je komunikativni pristop za usvajanje jezika dokazano večinoma učinkovitejši in tudi zabavnejši od kognitivnega, ne smemo zanemariti dejstva, da so med morebitnimi učenci tudi posamezniki, ki jih zanima jezikovni sistem kot tak: (slovanski) filologi, tuji jezikoslovci, radovedni samouki in drugi. Čeprav se slednji sicer učijo (tudi) govornega in pisnega jezika (tudi) ob drugih pripomočkih, pa si (morebiti) želijo teoretične osnove brati oz. konzultirati (tudi) v svojem maternem jeziku.

Zato ne vidim razloga, da ne bi različni pristopi, tudi taki, ki so v zadnjih desetletjih obveljali kot zastareli,²¹ sobivali ob sodobnejših, ki bodo kljub temu ostali večinski, saj je ponudba tovrstnega gradiva v Sloveniji zelo pestra in kvalitetna. Da povpraševanje po tem obstaja, pa dokazuje že sam obstoj v tem prispevku obravnavanih priročnikov: prvi, Kacinov, je doživel kar 10 izdaj oz. ponatisov, zadnjega 2010; drugega je italijanski zdravnik-filolog Tallone napisal, da bi sam sebi – kot »stranski učinek« pa seveda še drugim – pojasnil strukturo slovenščine v svojem jeziku; R. Lečič pa je začutila potrebo, da že napisani in objavljeni priročnik izda tudi v italijanskem prevodu. Pomenljiva dejstva.

Vsi ti pristopi se medsebojno uspešno dopolnjujejo in le tako služijo v pomoč tako učiteljem kot učencem oziroma vsem vedoželjnim ljudem.

Zahvala

Sanji Pirc in Robertu Dapitu se iskreno zahvaljujem za pregled besedila.

Viri in literatura

- BAJEC, Anton, KOLARIČ, Rudolf, RUPEL, Mirko, 1964 (2. popravljena izdaja): *Slovenska slovnica*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- GREENBERG, Marc L., 2006: *A Short Reference Grammar of Standard Slovene*. Duke University, University of North Carolina: Chapel Hill.
<http://www.fran.si/slovnice-in-pravopisi/51/20082006-greenberg>
- HERRITY, Peter, 2000: *Slovene. A Comprehensive Grammar*. London, New York: Routledge.
- JENKO, Elizabeta M., 2000: *Grammatik der slowenischen Sprache. Eine Einführung*. Klagenfurt/Celovec: Drava-Verlag.
- JEVNIKAR, Martin, 1972: Prefazione. Anton Kacin: *Grammatica della lingua slovena*. Ljubljana: Državna založba Slovenije; Trieste/Trst: Založništvo tržaškega tiska. 5–14.
- KACIN, Anton, 1998 (popravljena izdaja, 4. ponatis): *Grammatica della lingua slovena*. Gorizia/Gorica: Goriška Mohorjeva družba.
- LEČIČ, Rada, 2009a: *Osnove slovenskega jezika. Slovnični priročnik*. Cerkno: Založba Gaya.
- LEČIČ, Rada, 2009b: *Fondamenti della lingua slovena. Manuale di grammatica*. Trieste/Trst: Editoriale Stampa Triestina/Založništvo tržaškega tiska.
- Primorski slovenski biografski leksikon*, 1974–1991. Gorizia/Gorica: Goriška Mohorjeva družba.
- SERIANNI, Luca, 2010: *Grammatica italiana: italiano comune e lingua letteraria*. Torino: UTET.
- Slovenski pravopis*, 2001. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ŠLENC, Sergij, 2006: *Veliki slovensko-italijanski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- TALLONE, Giovanni, 1996: Grammatiche e sussidi didattici per lo studio della lingua slovena: rassegna storica e bibliografico-critica di cinque secoli (1584–1996). *Studi Goriziani* 84. 13–53.
- TALLONE, Giovanni, 2000: *Lo sloveno essenziale: compendio morfologico della lingua slovena di base*. Milano: Fonte.
- TALLONE, Giovanni, 2004: *Lingua slovena. Grammatica di base*. Udine: FUL-L.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1978: *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*. Maribor: Založba Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1982: *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1991 (1. izd. 1976): *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.

²¹ Še leta 2000 je britanski slavist Peter Herrity očitno začutil potrebo po *A Comprehensive Grammar* v angleščini. Še novejša (2006) je prav tako v angleščini napisana *A Short Reference Grammar of Standard Slovene* Marca L. Greenberga.